

2022 жылғы 23 қыркүйектегі "Жастарды тәрбиелеу мен ағартудағы жергілікті өзін-өзі басқарудың рөлі: ТМД тәжірибесі" Халықаралық ғылыми-практикалық конференциясының ұсыныстары, Талдықорған қаласы

Біз, "Жастарды тәрбиелеу мен ағартудағы жергілікті өзін-өзі басқарудың рөлі: ТМД елдерінің тәжірибесі" Халықаралық ғылыми-практикалық конференциясына қатысушылар, пленарлық отырыста және көшпелі сессияда қазіргі әлеуметтік-мәдени жағдайларда жастарды тәрбиелеу мен ағартудағы жергілікті өзін-өзі басқарудың рөлі туралы мәселені талқылай отырып, ТМД елдеріндегі жергілікті өзін-өзі басқарудың тәрбиелік және ағартушылық қызметінің өзектілігін атап өтеміз.

Конференцияға қатысушылар біздің шетелдік қонақтарымыздың баяндамаларын үлкен қызығушылықпен тыңдады, олар өз елдеріндегі жастарды тәрбиелеу және ағарту жүйесіне қатысты өз көзқарастарын ұсынды. Біз олардың елдеріміздің жас ұрпақтары арасындағы қарым-қатынастардың достық сипатта болуына және сенім мен өзара түсіністік қағидаттарына негізделуіне деген ұмтылысын ризашылық сезімімен қабылдадық.

ТМД елдерінде жергілікті басқару институттары ғасырлар бойы қалыптасқан дәстүрге ие, олар өз территориясында өмір сүрген халықтардың қоғамдық демократиясы мен аумақтық әкімшілігіне терең тамыр жайған.

Жергілікті өзін-өзі басқару және жергілікті басқару институттарының генезисін талдау ТМД-ға мүше елдердің жергілікті өзін-өзі басқаруды дамытудағы бірқатар жағымсыз үрдістердің пайда болуын анықтауға және егжей-тегжейлі қарастыруға мүмкіндік береді. Осы елдердің әрқайсысының заң практикасындағы Жергілікті-құқықтық тұжырымдамалардың оң сәттері қазіргі өзін-өзі басқарудың теориясы мен практикасында көрініс тапты.

Осы мемлекеттердің тәжірибесін сыни тұрғыдан тереңдете талдау жария билік саласын реттеудің оңтайлы тетіктерін іздеуде Қазақстан Республикасы үшін ерекше маңызға ие. Сонымен қатар, жергілікті өзін-өзі басқару теориясы мен практикасын және ТМД-ға мүше елдердің өңірлілігін салыстырмалы-құқықтық зерттеу және қайта ойластыру Қазақстанда және Достастық елдерінде

болып жатқан өзін-өзі басқару және орталықсыздандыру процестеріне жаңа көзқараспен қарауға мүмкіндік берді.

Осы конференцияға дайындық барысында ұйымдастырушылар жас ұрпақты жаңа әлеуметтік-экономикалық және саяси жағдайларда тәрбиелеу мен ағартудағы жергілікті өзін-өзі басқарудың рөлі туралы мәселелерге Мемлекеттік басқару және жергілікті өзін-өзі басқару органдарының, Қазақстанмен көршілес елдердің ғалымдары мен қоғамдастығының айтарлықтай қызығушылығын ескере отырып, оған халықаралық сипат беруді шешті.

Конференцияның мақсаты: проблемаларды талқылау және ТМД-ға қатысушы елдердің жергілікті өзін-өзі басқару органдарының тәжірибесін зерделеу, сондай-ақ жергілікті өзін-өзі басқарудың білім беру ұйымдарымен және жастарды тәрбиелеу және оқыту бойынша басқа да әлеуметтік әріптестермен өзара іс-қимылының нәтижелерін қорытындылау.

Осы мақсатты жүзеге асыру үшін келесі міндеттерді шешу жоспарланған:

1. Ғалымдардың, мұғалімдердің және қоғамның қатысуымен пікірталастар өткізу, жастарды тәрбиелеу және оқыту бағдарламаларын ұйымдастыруға және іске асыруға байланысты теориялық және қолданбалы мәселелер шеңберін анықтау.

2. ТМД елдерінде және алыс шетелдерде, сондай-ақ Қазақстанның түрлі өңірлерінде жинақталған жастарды тәрбиелеу және ағарту саласындағы ақпаратпен және жұмыс тәжірибесімен алмасу. Бағдарламаларды мазмұндық толтыру нұсқаларын және жергілікті өзін-өзі басқару органдары қызметінің негізгі бағыттарын жастарды тәрбиелеу мен ағартуға, жергілікті өзін-өзі басқару органдарының мемлекеттік органдармен және қоғамдық институттармен ынтымақтастығын ұйымдастыру жолдарын талқылау, бұл жастарды тәрбиелеу мен ағартудың тиімділігін арттыруға мүмкіндік береді.

3. Жастарды тәрбиелеу және оқыту бойынша жергілікті өзін-өзі басқару органдарының жұмысын ұйымдастыру жөнінде нақты ұсынымдар әзірлеу.

Конференция жұмысының негізгі бағыттары:

1. Жергілікті дәстүрлер және олардың Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығына қатысушы мемлекеттерде жергілікті өзін – өзі басқаруды ұйымдастыру үшін маңызы.

2. Отбасын нығайту мен өскелең ұрпақты тәрбиелеудегі жергілікті өзін-өзі басқарудың рөлі туралы.

3. Жастар және сайлау. Жергілікті өзін – өзі басқару-жастарды мемлекеттік басқаруға қатысуға оқыту және ағарту мектебі.

4. Жергілікті өзін-өзі басқару реформасы: Жетісу облысында жүзеге асырудың ерекшеліктері мен мәселелері.

Халықаралық ғылыми-практикалық конференцияға қатысушылар жергілікті өзін-өзі басқару органдарының қазіргі жағдайдағы жастарды тәрбиелеу және ағарту мәселесін пленарлық отырыста және жергілікті жұмыс тәжірибесін және ғалымдар мен қоғамның жетістіктерін зерттеу бойынша көшпелі сессия барысында талқылады,

қазіргі жағдайда талқыланатын мәселенің өзектілігін атап өту,

жастарды тәрбиелеу мен ағартудағы жалпы гуманистік және патриоттық құндылықтардың басымдығын негізге ала отырып,

патриотизмді белгілі бір мәдениетке, қоғамдастыққа, мемлекетке өзінің тиесілігін түсінуге негізделген саналы азаматтық сезім және азаматтық ұстаным ретінде айқындауды қабылдай отырып;

жастарды тәрбиелеу мен ағартудың мақсатын айқындай отырып, азаматтық патриотизм сезімі мен азаматтық ұстанымы бар, саналы түрде қалыптасқан және қабылданған азаматтың оң бағытталған жеке басын дамыту,

жастарды тәрбиелеу мен ағартуға қатысы бар барлық әлеуметтік және мемлекеттік институттардың, ұйымдардың, бірлестіктердің, жергілікті өзін-өзі басқару органдарының бірлескен күш-жігерінің қажеттілігін сезіне отырып,

қазіргі жағдайда тәрбие мен білім беру дегеніміз-бұл ресми патриотизм мен азаматтыққа әкелуі мүмкін жеке тұлғаға әсер етудің шаблондық шараларының жүйесі емес, адамның азаматтық қоғамның жаңа шындықтарына ену шарты ретінде білім мен білімнің бүкіл жүйесін дамыту екенін түсіну,

мектепке дейінгі, жалпы және кәсіптік білім берудің барлық сатыларында және қосымша білім беру жүйесінде азаматтық-патриоттық тәрбиенің қажеттілігіне назар аудара отырып,

саяси, құқықтық мәдениетті, сондай-ақ балалар мен жастардың толерантты санасын қалыптастыру, әртүрлі мәдениеттер өкілдеріне құрмет көрсету, елдің, өңірдің ұлттық сан алуандығын ұғыну арқылы патриотизмді

тәрбиелеу қажеттілігін түсіне отырып, этномәдени құзыреттілікті, этникалық сана-сезімді, жастарды тәрбиелеу және ағарту жүйесіндегі тұлғаның қазақстандық бірегейлігін дамытудың маңыздылығын мойындай отырып,

Қазақстан Республикасының нормативтік және бағдарламалық құжаттарына сүйене отырып, ұсынымдармен жүгінеді:

- * халық арасында жергілікті өзін-өзі басқару қағидаттарын, жергілікті маңызы бар мәселелер бойынша басқарушылық шешімдер қабылдау процесіне азаматтардың қатысу нысандары мен әдістерін түсіндіру бойынша кең ауқымды ақпараттық науқан әзірлеу;

- * аудандық және ауылдық деңгейде азаматтық қоғамның дамуына ықпал ету; аудан әкімдерінің рейтингісіне "азаматтық қоғамның дамуы" көрсеткішін енгізу;

- * жыл сайын Жетісу облысында жастарды тәрбиелеу және ағарту мәселелері бойынша конференция өткізу, студенттік және мектеп баяндамалары мен жобаларын таныстыру үшін конференция жұмысында жеке бағыт қарастыру;

- * жастарды жергілікті өзін-өзі басқаруға тартудың әлемдік практикасын зерделеу, атап айтқанда, барлық жастар атынан әрекет етуге, билікпен белсенді өзара іс-қимыл жасауға, жастардың проблемаларын шешуге ықпал етуге, өз бастамаларын іске асырудағы олардың ұстанымын жандандыруға нақты құқық берілген арнайы құрылған жастар құрылымдарының (*кеңестер, палаталар, үкіметтер және т. б.*) жұмыс істеуі;

- * Жетісу облысының білім беру мекемелерінде оқитын жастарды тәрбиелеу және ағарту жөніндегі іс-шаралардың бірыңғай бағдарламасын әзірлеу;

- * аудандар мен қалалар әкімдіктері бюджетті жоспарлау кезінде жастар клубтары мен орталықтарын, сондай-ақ басқа да Жастар бастамаларын, оның ішінде мемлекеттік-жекешелік әріптестік шеңберінде қаржыландыруды көздесін;

- * белсенді ауыл жастарының тұрғындар жиналыстарына және ауыл жиындарына қатысуы бойынша түсіндіру жұмыстарын жүргізу, жергілікті жерлерде жастар саясаты мәселелерін түсіндіру бойынша мобильді көшпелі ақпараттық топтар ұйымдастыру;

* Жетісу облысында Бірыңғай үйлестіру орталығын және жастарды тәрбиелеу мен ағартуды ұйымдастыру жөніндегі озық тәжірибенің дерекқорын құру;

* жастарды тәрбиелеу және ағарту жүйесін дамыту бойынша әртүрлі деңгейдегі білім беру мекемелерінің қоғамдық ұйымдармен өзара іс-қимылын жетілдіру;

* Жетісу облысының білім беру мекемелері мен жастар орталықтарының базаларында азаматтық-патриоттық клубтар құру бойынша жұмысқа бастамашылық жасау; Қазақстанның патриоттары мен жауынгерлерін мәңгі есте қалдыру нысандарын дамыту (*мемориалдық мұражайлар, ескерткіштерді,obeliskілерді, стеллаларды орнату және абаттандыру, көрмелер ұйымдастыру, қазақстандық жауынгерлердің ерліктерімен Тарихи байланысты аумақтарды сақтау және жайластыру және басқа да нысандар*);

* білім беру саласында басқаруды жүзеге асыратын жергілікті өзін - өзі басқару органдарымен бірлесіп, жастарды тәрбиелеу және ағарту жүйесін дамыту үшін әртүрлі ведомстволардың мемлекеттік және жергілікті ұйымдарының, қоғамдық ұйымдардың өзара іс-қимыл жүйесін құру (*әртүрлі типтегі және түрдегі білім беру мекемелері, клубтар, мұражайлар, кітапханалар, шығармашылық және мәдениет орталықтары мен үйлері, дене шынықтыру және спорт мекемелері басқа мекемелер мен ұйымдар*);

- мемлекеттік органдар Мемлекеттік әлеуметтік тапсырыс шеңберінде ауыл жастарын ҮЕҰ ұйымдастыру, жобаларды әзірлеу, волонтерлік іс-шаралар мен әлеуметтік акцияларды өткізу кезінде халықтың мұқтаждықтарын бағалау дағдыларына оқытуды көздеу;

* жас депутаттарға әр ауданда жергілікті қоғамдастық мәселелерін шешуде жас ауыл тұрғындарын шоғырландыруға бағытталған жастар мәслихаттарын құруға бастама Жасасын;

* Жетісу облысының жастар үкіметтік емес бірлестіктеріне: облыс аудандарында өз өкілдіктерін ашу есебінен өз қызметін жандандыру;

* ауыл әкімдері мен барлық деңгейдегі депутаттардың кандидатурасына одан әрі ілгерілету үшін жас белсенділер пулын құру;

* бұқаралық ақпарат құралдары, ғылыми-практикалық конференциялар, семинарлар, басқа да нысандар арқылы жастарды тәрбиелеу және ағарту саласындағы инновациялар, жетістіктер туралы Қоғамдастықты хабардар ету;

* жастарды тәрбиелеу және ағарту мәселелері бойынша жинақтар шығару (*жергілікті өзін-өзі басқару органдарының, педагогтар мен білім беру мекемелерінің тәжірибесінен*); жастарды тәрбиелеу және ағарту тәжірибесін жүйелі түрде жариялау, оның нәтижелерін бұқаралық ақпарат құралдарында, ғылыми-практикалық басылымдарда ұсыну.

* жастарды, оның ішінде екілік және интегративті тәрбиелеу мен ағарту мәселелеріне арналған оқу және сабақтан тыс сабақтардың тақырыптарын кеңейту; оқу пәндерінің мазмұнын оларға мәдени-тарихи, рухани-адамгершілік, саяси-құқықтық компоненттерді енгізу арқылы жаңарту;

* педагогтерге тұлғаның оң қасиеттерін дамытуға, білім алушылардың азаматтық ұстанымын қалыптастыруға мүмкіндік беретін қазіргі заманғы педагогикалық технологияларды пайдалануды ұсыну; балаларды қазіргі және болашақта өмір сүруге және әрекет етуге мүмкіндік беретін жалпы адамзаттық құндылықтарға, нормалар мен ережелерге пәрменді тарту; баланы ұжымдық белсенді қызметке қамтитын әлеуметтік бағдарланған ойындарды пайдалану;

* ата-аналарға азаматтық бірегейлікті қалыптастыру және отбасындағы балалардың патриотизмін тәрбиелеу бойынша әдістемелік көмек көрсету, ата-аналарды бірлескен қоғамдық пайдалы қызметтің әртүрлі түрлеріне тарту;

* бейімделген бағдарламаларды әзірлеу және іске асыру бойынша біліктілікті арттыру курстарын ұйымдастыру және өткізу мүмкіндігін қарастыру; жастарды тәрбиелеу және ағартуды жүзеге асыратын басшы және педагог қызметкерлердің біліктілігін арттыру бойынша білім беру қызметтерінің спектрін кеңейту;.

Конференцияға қатысушылар конференция аясында пленарлық және көшпелі отырыстарда мәселелерді талқылаудың оң әсерін атап өтті, конференция тақырыбының мәселелерін педагогикалық кеңестерде, кәсіби әдістемелік бірлестіктерде талқылауды жалғастыруды ұсынды.

Конференцияға қатысушылар сондай-ақ ғылыми басшылықтың, **"Жастарды тәрбиелеу мен ағартудағы жергілікті өзін-өзі басқарудың рөлі: ТМД елдерінің тәжірибесі"** атты Халықаралық ғылыми-практикалық

конференцияны дайындау мен өткізудің жоғары деңгейін атап өтіп, оның ұйымдастырушыларына жемісті жұмыс және шынайы шығармашылық атмосфера құрғаны үшін алғыс білдіреді.

Ұсынымдар жобасы 2022 жылғы 23 қыркүйектегі "Жастарды тәрбиелеу мен ағартудағы жергілікті өзін-өзі басқарудың рөлі: ТМД елдерінің тәжірибесі" Халықаралық ғылыми-практикалық конференциясында мақұлданды.